

א' אייר תשע"ו

09 מאי 2016

בחינת הצעה להכללת האיסוף והמיחזור של מכלי המשקה הגדולים בחוק להסדרת הטיפול באריזות, התשע"א – 2011 ללא פיקדון

פנייה לקבלת דעות הציבור

1. כללי

יצרנים ויבואנים של מכלי משקה גדולים (בנפח 1.5 עד 5 ליטר) נדרשים כיום בחובות איסוף ומיחזור הן לפי הוראות חוק הפיקדון על מכלי משקה, התשנ"ט-1999 (להלן "חוק הפיקדון") והן לפי הוראות החוק להסדרת הטיפול באריזות, התשע"א – 2011 (להלן "חוק האריזות").

אי לכך, המשרד להגנת הסביבה (להלן "המשרד") בוחן אפשרות להכללת האיסוף והמיחזור של מכלי המשקה הגדולים בחוק האריזות. בשיטת אחריות יצרן מורחבת ללא פיקדון. מודגש כי האפשרות נשקלת לגבי מכלי המשקה הגדולים בלבד ולא לגבי מכלי המשקה הקטנים (בנפח 0.1 עד 1.5 ליטר) אשר מנגנון הפיקדון לגביהם יישאר בתוקף. להליך זה חשיבות רבה והשלכות על הסביבה, על הציבור הרחב, על יוקר המחיה ועל היצרנים והיבואנים. משום כך, המשרד מעוניין לקבל דעות ומידע מהציבור ובעלי עניין טרם קידום החלטה סופית.

המשרד מבקש לקבל דעות מהציבור בנושא זה בדוא"ל בלבד לכתובת rft@sviva.gov.il במסמכי "וורד" בלבד, עד יום שלישי, ט"ז באייר תשע"ו, 24/5/16, לא יתקבלו פניות לאחר המועד. למען הסר ספק מובהר בזה כי כל האמור בפנייה זו הנו בקשה לקבלת מידע בלבד ואין בה התחייבות כלשהי של המשרד כלפי הפונים. המשרד שומר על הזכות להשתמש במידע אשר יתקבל בעקבות פנייה זו. המשרד יהיה רשאי לעשות שימוש במידע שיימסר במענה לפנייה ולפונה לא יהיו טענות בגין זכויות יוצרים. המשרד שומר לעצמו את הזכות לפנות, ככל שיידרש, למי שענה על פנייה זו בבקשה להשלמת מידע והבהרות, לזמן נציגים מבין שולחי פניות להצגת מצגות והדגמות בפני ועדה מקצועית במשרד.

2. רקע

א. **חוק הפיקדון על מכלי משקה, התשנ"ט – 1999** קובע את חובתם של יצרני משקאות לאיסוף ולמיחזור מכלי המשקה הריקים. החובה בחוק הפיקדון מוטלת על יצרנים ויבואנים באופן ישיר.

עיקרי ההסדרים בחוק הפיקדון לעניין מכלי המשקה בפיקדון (מכלי משקה קטנים):

מכל משקה החייב בפיקדון הינו מכל משקה שקיבולתו 0.1 ליטר ועד 1.5 ליטר (לא כולל), למעט חלב ומוצריו ומכלי משקה העשויים בעיקרם מנייר וקרטון.

מנגנון האיסוף בחוק הפיקדון הוא באמצעות פיקדון המוטל על כל מכל משקה ובכך הופך כל מכל ריק לבעל ערך כספי במטרה ליצור תמריץ לצרכן להחזיר את המכל הריק לצורך קבלת דמי הפיקדון חזרה. תפיסה זו של יצירת ערך כספי לפסולת נועדה להביא לניקיון השטחים הפתוחים. בהיבט זה, חוק הפיקדון השיג את מטרותיו.

יחד עם זאת, מטרות אחרות אינן מושגות באופן מיטבי כגון החזר כספי הפיקדון לצרכנים אשר רכשו את המשקה ואינם מחזירים אותו ישירות לנקודות המכירה.

עיקרי ההסדרים בחוק הפיקדון לעניין מכלי המשקה הגדולים:

בתיקון מס' 4 לחוק הפיקדון (מיום 9.2.2010) נקבעו מספר סעיפים הקובעים הסדר עתידי, המטיל חובה על יצרנים ויבואנים של מכלי משקה גדולים, במודל של אחריות יצרן מורחבת, לאסוף ולמחזר מכלי משקה גדולים (שקיבולתם 1.5 ליטר ועד 5 ליטר), שנכנס לתוקף ב- 1.1.2016. עיקרי ההסדר:

1. יצרן ויבואן יאספו, בכל שנה, מכלי משקה גדולים ריקים בשיעור של 55% לפחות מסך מכלי המשקה הגדולים ששיווקו באותה שנה, וימחזרו לפחות 90% ממכלי המשקה שאספו;
2. החל מיום 1.1.2016, במקרה של אי עמידה ביעד האיסוף השנתי בסך 55% מכלל מכלי המשקה הגדולים ששיווקו בשנה על ידי כלל היצרנים, יודיע על כך השר בהודעה, שתפורסם ברשומות בתוך חודש ממועד הדיווח הרבעוני האחרון באותה שנה והוראות חוק הפיקדון יחולו גם על מכלי משקה גדולים 60 יום ממועד ההודעה ובכלל זה גם הטלת פיקדון;
3. במקרה בו יגיעו ליעד איסוף שנתי מצרפי של 47% לפחות, רשאי השר לדחות את מועד התחולה של חוק הפיקדון על מכלי משקה גדולים וכן לקבוע תנאים לתחולת הוראות החוק.

ב. **החוק להסדרת הטיפול באריזות, התשע"א – 2011** קובע אחריות יצרן מורחבת על יצרנים ויבואנים של מוצרים ארוזים. בחוק נקבע מנגנון מתקדם ליישום אחריות יצרן מורחבת הכוללת חובת מימון ההפרדה והאיסוף של פסולת אריזות בתחומי אחראים לפינוי פסולת (רשויות מקומיות וגופים נוספים) וכן עמידה ביעדי מיחזור לכל חומר ויעד מיחזור כולל. יישום חוק האריזות נעשה על ידי גוף מוכר, בהתאם להוראות החוק, הממומן על ידי יצרנים ויבואנים בהתאם לחומרי האריזות אותן הם משווקים ומשקלם. עלות הטיפול בכל חומר נגזרת מהעלות לאיסופו ולמיחוורו. במקביל לחובות על יצרנים ויבואנים נקבעה

חובה על אחראים לפינוי פסולת לקביעת הסדרי הפרדה, איסוף ופינוי של פסולת אריזות מופרדת וכן להתקשרות עם גוף מוכר לצורך מימון הסדרים אלו. בכך, מביא החוק להפרדה במקור של פסולת אריזות בכל משק בית בישראל ובנטילת חלק פעיל של כל תושב בטיפול בפסולת זו. החוק קובע כי מכלי האצירה לאיסוף הפסולת המופרדת יהיו זמינים לכל תושב כך שתשתיות ההפרדה שיוצבו עם השנים יתנו מענה שוויוני ונגיש לכל אזרחי ישראל. עלות יישום חוק האריזות נעה בין פחות מאגורה ועד אגורות בודדות למוצר כך שאין השפעה על עלויות המוצרים ועל יוקר המחיה של הצרכנים מיישום חוק האריזות.

3. חוק הפיקדון מול חוק האריזות

א. מכלי משקה קטנים - מכלי המשקה הקטנים (פחות מ 1.5 ליטר) הוחרגו מחוק האריזות והטיפול בהם הנו מכוח חוק הפיקדון בלבד. החזרתם על ידי הציבור יכולה להיות רק לנקודות איסוף או מכירה בהם מוחזרים דמי הפיקדון תמורת החזרת המכל הריק.

ב. מכלי משקה גדולים - על מכלי המשקה הגדולים חל חוק האריזות, מכל משקה גדול הינו אריזה, ובהתאם לכך על יצרני המשקאות חלה חובה להתקשר עם גוף מוכר ולממן את עלויות הטיפול באריזות אלו. בין היתר, החובה לעמוד ביעד מיחזור בשיעור 22.5 אחוזים מסך משקל פסולת אריזות פלסטיק לסוגיו, שנמכרו באותה שנה. לא נקבע סייג בחוק האריזות לגבי מכלי המשקה הגדולים. במקביל להסדרים שנקבעו בחוק האריזות חלים על מכלי המשקה הגדולים גם ההסדרים שבחוק הפיקדון לפיהם פועלים יצרני המשקאות לאיסוף ומיחזור מכלי המשקה הגדולים על מנת לעמוד ביעדי האיסוף ולמניעת הטלת פיקדון על מכלים אלו, כלומר חובת האיסוף בשיעור 55% מהמכלים הגדולים הנמכרים ומיחזור 90% מהמכלים הנאספים, החל משנת 2016.

החובות בחוק הפיקדון מוטלות באופן ישיר על כל יצרן ויבואן באופן פרטני והחובות מכוח חוק האריזות מוטלות על גוף מוכר הפועל על פי החוק לצורך קיום חובותיהם של יצרנים ויבואנים.

בפועל בתשתיות האיסוף למכלי המשקה הגדולים (מיחזוריות), שנפרשו במסגרת יישום חוק הפיקדון, טרם חקיקת חוק האריזות, נאספת כיום גם פסולת אריזות פלסטיק, שאינה מכלי משקה. הצלחת האיסוף ההתנדבותי במחזוריות, מצביעה על כך שציבור הצרכנים מייחס משקל גדול לנוחות האיסוף וזמינותו, ומשתף פעולה כשאלו ניתנים לו, גם ללא תמריץ הפיקדון. בנוסף, מהנתונים שברשותנו עולה כי מיחזור מכל משקה גדול יעלה לצרכן במסגרת חוק הפיקדון פי 30 לעומת המיחזור במסגרת חוק האריזות.

כאמור, במקרה בו לא יושגו היעדים הקבועים בחוק הפיקדון לתקופה שמיום 1.1.2016, והשר להגנת הסביבה יחליט לפרסם הודעה ברשומות על כך שלא הושגו היעדים כאמור, יחולו על מכלי המשקה הגדולים הוראות חוק הפיקדון 60 יום ממועד ההודעה. במצב זה, יוטל פיקדון על כל מכל משקה גדול בעלות כוללת של כ 213 מיליון ₪ על ציבור הצרכנים.

כך נוצר מצב הדורש תיקון והתאמה בין ההסדרים השונים.

4. אפשרות התיקון המוצעת

ביטול ההוראות בחוק הפיקדון לגבי מכלי המשקה הגדולים

1. תיקון חוק הפיקדון וביטול ההוראות לגבי מכלי המשקה הגדולים בחוק הפיקדון כך שיחולו לגביהם רק ההסדרים הקיימים בחוק האריזות, המיישם מנגנון מעודכן יותר ;
2. העלאת יעד המיחזור הכולל לפסולת אריזות פלסטיק בחוק האריזות ו/או הצבת יעד מיחזור נפרד לפסולת אריזות פלסטיק מסוג PET¹ ויעד מיחזור נפרד לשאר פסולת אריזות הפלסטיק.

לוט

1. "חוק הפיקדון וחוק האריזות: בחינת מנגנון מיטבי למיחזור מכלי המשקה הגדולים", צנובר ואגף אריזות המשרד להגנת הסביבה", יולי 2014 ;
2. חוק הפיקדון וחוק האריזות: בחינת מנגנון מיטבי למיחזור מכלי המשקה הקטנים", צנובר ואגף אריזות המשרד להגנת הסביבה", יולי 2014 ;
3. מצגת "מחוק הפיקדון לחוק האריזות", צנובר ואגף אריזות, מאי 2015.

¹ PET Poly(ethylene) Terephthalate פולימר ממנו עשויים מרבית מכלי המשקה.